

BÉRES ISTVÁN:

A MUNKABÉR KÖNYVVITELI ÉS STATISZTIKAI ELSZÁMOLÁSÁNAK NÉHÁNY KÉRDÉSE

A Statisztikai Szemle 1950. évi októberi számában cikk jelent meg „Emeljük a statisztikai munka színvonalát“ címen. Ez a cikk részletesen foglalkozik a statisztika és könyvvitel kapcsolatával annak a vizsgálatnak eredményeként, amelyet a Központi Statisztikai Hivatal folytatott az I. félévi évközi eredménykimutatások és a statisztikai jelentések eltéréseivel kapcsolatban. A vizsgálat az anyagmentes termelési érték nagyságában levő eltérésekre terjedt ki.

A Statisztikai Hivatal ezt a vizsgálatot most a munkabérialap összehasonlítására terjesztette ki. Ennek során a statisztikai jelentés és a könyvvitel adatai között a múltkorinhoz hasonló eltérésekre jutott.

Az eltérések indokolásából megállapítható, hogy egyrészt ismét abból származnak, hogy elvi különbségek vannak a statisztika és könyvvitel között, másrészt pedig abból, hogy a vállalatok a könyvvitel és a statisztika hivatalos rendelkezéseit nem tartják be.

Az elvi eltérések a munkabérialap statisztikai és könyvviteli úton való elszámolásánál a következők:

1. Az 1950. évi Kötelező Általános Ipari Számlakeret módot ad a vállalatoknak a *szerszámhasználati díj elszámolására*. Abból kiindulva, hogy a szerszámhasználati díjat a munkások kapják, a szerszámhasználati díjat a munkabérialaphoz számította, pontosabban az 5416-os alszámlán kellett elszámolni. Valójában ennek semmi köze a teljesített munkához és a munkabérialapot nyilvántartó 54-es számlacsoporthoz sem. Az eltérések egyik elvi természetű oka tehát ez, mert a statisztika — helyesen — nem a munkabérialapnál tartja nyilván. Az 5382/1950. O. M. B. sz. rendelet kimondotta, hogy szerszámhasználati díjat kifizetni 1951-ben nem szabad, ez alól csak kivételes esetben a szakmai minisztérium előterjesztésére az O. M. B. adhat felmentést. Hiányossága az új KÁLISz-nak, hogy nem jelölte meg azt a számlát, amelyre az esetleg engedélyezett szerszámhasználati díj könyvelendő és így félt, hogy a vállalatok a tavalyi gyakorlatnak megfelelően a könyvvitelben újra a munkabérialaphoz számítják.

2. Elvileg eltért az 1950. évi KÁLISz-ban a könyvvitel a statisztikától a *felmondási időre járó munkabér elszámolásánál*. Az 1950. évi KÁLISz előírja, hogy az 5663-as alszámlán kell nyilvántartani a felmondási időre járó béreket, valamint a végkielégítéseket, ha mögöttük teljesítmény áll. A statisztika ezt helyesen a munkabérialapnál tartja nyilván. 1951-ben a KÁLISz ezt a hibáját kiküszöbölve, a felmondási időre járó béreket a megfelelő állománycsoport munkabérialapján tartja nyilván.

3. Harmadik elvi eltérés a szabadságidőre járó bér, a bányászok illetményszénének értéke, a fizetett ünnepnapra eső tényleges bér elszámolá-

sával kapcsolatos. A könyvelés ezt ú. n. „csöpögtetve“ számolja el, vagyis úgy, hogy a fent említett címen kifizetett összeget 12 részre osztja és a tárgyhóra költségként csak $\frac{1}{12}$ -ét számolja el. A többit átmenő tétalként kezeli. Ez alapján helyes, mert a dolgozók szabadságot és az illetmény-szenet az egész évi munkájuk bérjárulékaként kapják, tehát ez az egész évet kell, hogy terhelje. A Szovjetunióban például szintén az egész évre számolják el a szabadságpénzeket, oly módon, hogy az egész évre kifizetésre kerülő szabadságidőre járó bérek $\frac{1}{12}$ -e a norma, ez kerül havonta elszámolásra; ha a tényleges kifizetés ennél több, vagy kevesebb, az eltérés átmenő mint aktíva vagy passzíva került át a következő hónapokra. Az egész évben kifizetett és a tervév elején megállapított összeg különbsége az évi ráfordításokat korrigálja. A statisztika a könyveléstől eltérően a ténylegesen kifizetett munkabérialapot tartja nyilván. Erre azért van szükség, mert a dolgozók átlagkeresetének alakulását csak a ténylegesen kifizetett munkabér alapján lehet kiszámítani. Az 1951. évben megindítandó önköltségstatisztikában azonban ugyancsak az ütemezett, tehát a könyvelésben elszámolt bérköltséget kell figyelembe venni. A kétféle adat közti eltérés úgy hidalható át, hogy a könyvelés által fent említett formában módosított munkabérialap és a ténylegesen kifizetett munkabérialap közti eltérést (plusz vagy mínusz) a statisztikai adatszolgáltatásban külön ki kell mutatni.

*

Az eltérések másik csoportja abból adódik, hogy a vállalatok az érvényben levő rendelkezéseket még mindig nem tartják be maradéktalanul. Nincs még meg minden vállalat vezetőségében az a felelősségtudat, amely a számvitel megkívánt pontosságához szükséges. Az egyéni felelőség nem következetes keresztülvitele folytán hiányos a rendelkezések végrehajtásának ellenőrzése és az észlelt szabálytalanságok elkövetőinek felelősségrevonása is. Így történhet meg, hogy a Budapesti Szerszámgépgyár főkönyvelője az 54-es számlacsoportban, tehát a munkabérialapnál tartja nyilván az iparostanulók étkeztetési költségeit, noha a Kötelező Általános Ipari Számlakeret világosan megjelöli, hogy az ilyen természetű költségeket az 52-es számlacsoportba kell könyvelni. A Zuglói Gépgyár statisztikusa nem számolja a munkabérialaphoz a külső szakértők díjazását, bár az utasítás mint állományon kívüli személyzet bérialapját tartja nyilván és munkabérialap végösszegéhez hozzáadja.

Bosch Róbert kft. statisztikusa az ügyvédi tiszteletdíjat nem számolja a munkabérialaphoz. A Tatabányai Cement- és Mészművek főkönyvelője a munkabérialaphoz számítja a védőételt, annak ellenére, hogy azt közvetett anyagfelhasználásként kell előírás szerint elszámolni (52. számlacsoport). A statisztika viszont a nyári szünetben foglalkoztatott gyakorlatosok fizetését nem adta a munkabérialaphoz, bár a kérdőívhez mellékelt utasítás ezt kötelezően előírja.

Átnézve azokat az indokolásokat, amelyeket részben a vállalatoktól közvetlenül kaptunk, részben a Központi Statisztikai Hivatal revizorai jelentettek, az ilyen és hasonló hibák egész tömegét lehet felsorolni.

Ahhoz, hogy az 1951-es tervév fokozott feladatainak ezen a téren is eleget tegyünk, szükséges e hiányosságok kiküszöbölése. Segítségünkre van ezen a téren is a Szovjetunió élenjáró gyakorlata, mely népgazdaságunk, komoly problémáinak megoldásában megmutatja a helyes kivezető utat.